

I.M. СОТНИК (УКРАЇНА, СУМИ)
СУБСИДІЇ НА ОПЛАТУ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ ЯК ДЕМОТИВАТОР
ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сумський державний університет

There is proved that modern system of subsidies for utilities demotivates energy efficient changes in Ukrainian economy and contributes to the development of its shadow sector. There is proposed the reformation of the system of subsidies in order to intensify energy saving by households through the introduction of dynamic energy consumption standards, when calculating subsidies, and state compensation increase for recipients of subsidies that implement energy saving measures.

Система субсидій на оплату комунальних послуг (СОКП), яка діє сьогодні в Україні, є гальмом для зростання енергоефективності її економіки. У 2015 році СОКП користувалися 4,8 млн сімей, на що було витрачено 24 млрд грн державних коштів. Станом на 1.05.2016 року СОКП отримували вже 5,5 млн українських сімей, на що державою було виділено спочатку 35, а потім ще 5 млрд грн. На опалювальний сезон 2016-2017 рр. урядом очікується, що 2/3 українських домогосподарств будуть отримувати СОКП на суму 40 млрд грн. Безумовно, СОКП забезпечують дотримання соціального балансу у суспільстві в умовах зростаючих шоківих цін на енергоресурси (ЕР). Водночас, у середньо- і довгостроковій перспективі вони є надзвичайно потужним демотиватором енергоефективних змін в економіці, призводячи до повної втрати мотивації населення до енергозбереження (ЕЗ). Оскільки СОКП встановлюються, виходячи з норм споживання, а норми споживання не завжди відповідають потребам споживачів (дехто споживає менше, дехто – більше), виникає ситуація, коли домогосподарства-отримувачі субсидій (ДОС) можуть роками не сплачувати за спожиті ними в межах норм комунальні послуги (КП). Більш того, з метою отримання СОКП, наймані працівники воліють влаштуватися на роботу напівлегально, тобто отримувати офіційно мінімальну заробітну плату, а решту – у конвертах, тим самим стимулюючи розвиток тіньової економіки. У підсумку, той, хто працює і заробляє, змушений сплачувати повну вартість КП через неправомірність отримання ним СОКП, а також частину витрат на КП у вигляді сплачених податків за сусіда, який мало заробляє або взагалі не працює і має СОКП. Крім того, сім'я, що не є ДОС, змушена витрачатися на впровадження заходів з ЕЗ, щоб хоч на певний час зменшити свої витрати на КП за постійно зростаючих цін на них. Збереження і надалі такої ситуації є шляхом в нікуди.

Цінові реформи 2014-2015 рр. в Україні, первісно спрямовані на реалізацію схеми «зростання цін на ЕР – стимулювання ЕЗ», наразі призвели до того, що друга складова ланцюжку була виключена і замінена на ланку «зростання СОКП». Отже, сьогодні стоїть завдання повернути ЕЗ до існуючої схеми «зростання цін на ЕР – зростання СОКП», залишивши на поточному етапі складову «СОКП», проте у перспективі змістити акценти з СОКП саме на ЕЗ. Це може бути реалізоване, на нашу думку, шляхом встановлення на законодавчо-нормативному рівні тісного взаємозв'язку між сумами отримуваних населенням СОКП та обсягами зекономлених ним ЕР внаслідок ЕЗ. Для цього доцільно розробити довгострокову державну програму щодо поступового щорічного зниження норм споживання (на 1-2% на рік) ЕР населенням, які застосовуються при нарахуванні СОКП. Для того, щоб населення змогло адаптуватися та виконати більш жорсткі норми споживання, необхідно у рамках такої державної програми передбачити кошти з держбюджету на часткове або повне фінансування ЕЗ для ДОС. Наразі можливості щодо часткового фінансування державою ЕЗ для ДОС вже існують: у 2016 році уряд компенсує їм 70% «теплих» кредитів. Проте за відсутності динамічних норм споживання КП економічна зацікавленість ДОС в ЕЗ відсутня. Для активного залучення найбільш вразливих верств населення до ЕЗ доцільно, поряд із запровадженням динамічних норм споживання, передбачити збільшення відсотку державної компенсації залежно від суми кредиту та змісту планованих заходів з ЕЗ до рівня у 85-95%, а в окремих випадках (наприклад, комплексна термомодернізація багатоквартирного будинку) – до 100%. За рахунок запропонованого механізму держава зможе знизити суми виплачуваних СОКП населенню, не погіршуючи матеріальне становище домогосподарств та зберігши економічно обґрунтовані ціни на ЕР, а також поступово активізувати реалізацію наявних резервів ЕЗ у житлово-комунальній сфері з боку кінцевих споживачів.

Сотник І. М. Субсидії на оплату комунальних послуг як демотиватор енергоефективних змін національної економіки / І. М. Сотник // 4-й міжнародний конгрес захисту навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування: збірник матеріалів (21-23 вересня 2016 року, м. Львів). – Львів: НУ «Львівська політехніка», ТзОВ «Західно-український консалтинг центр», 2016. – С. 215.